

**ВСТУПНЕ СЛОВО РЕКТОРА ХАРКІВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ
АКАДЕМІЇ КУЛЬТУРИ В. М. ШЕЙКА
OPENING SPEECH V. M. SHEYKO RECTOR
OF THE KHARKIV STATE ACADEMY OF CULTURE**

**РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В КУЛЬТУРОЛОГІЧНО-МИСТЕЦЬКІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ
THE EFFECTIVENESS OF RESEARCH ACTIVITIES IN UKRAINIAN
CULTURAL STUDIES AND ART CRITICISM**

Закон України «Про науково-технічну діяльність» визначає коло суб'єктів наукової й науково-технічної діяльності: учені, науковці, науково-педагогічні працівники, наукові установи, організації, вищі навчальні заклади III–IV рівнів акредитації, громадські організації (ст. 4 цього Закону), а також закріплює права наукового працівника (ст. 6 Закону). Отже, вищі навчальні заклади є одним з основних суб'єктів наукової діяльності, що потребує підвищення її ефективності, інтелектуального потенціалу суспільства.

Завдання науки — продукування нових ідей, виробництво інноваційних наукоємних продуктів і послуг. З позиції світоглядного підходу завершенням виконання кожного наукового дослідження є ті чи інші результати. До поняття «результат» належать нове знання, продукти використання знань у соціальній практиці, також важливим є науковий потенціал. Усі ці види наукових результатів перебувають у системному взаємозв'язку й визначають ефективність науково-дослідницької діяльності. Під час оцінки якості роботи вченого в теорії та практиці організації досліджень науковими результатами вважають: звіт про НДР, захист докторської або кандидатської дисертації, монографію, підручник, навчальний посібник, статтю у фахових наукових виданнях України, зарубіжних наукометричних журналах, наукову доповідь, тези доповіді на міжнародних і всеукраїнських наукових симпозиумах, конференціях, патенти, репринти тощо.

Вищі навчальні заклади України прагнуть вагомих результатів своєї наукової діяльності, здійснювати їхню об'єктивну оцінку. Метод застосування різних соціально-когнітивних оцінок є основою прогнозування, середньо- та довготермінового планування основних тенденцій розвитку, визначення пріоритетних напрямів наукових досліджень. Вищі навчальні заклади України культурологічно-мистецького спрямування долучені до означених процесів, науково-освітнього простору України, додаючи до нього наукову продукцію власної генерації. У цьому разі йдеться про систему дієвих заходів Харківської державної академії культури (ХДАК) щодо підвищення рівня результативності науково-дослідницької діяльності її науково-педагогічних працівників та молодих науковців: докторантів, аспірантів, студентів.

У цьому сенсі серед стратегічних перспектив ХДАК слід назвати такі:

- забезпечення високої ефективності наукових досліджень завдяки збільшенню їхньої частки в індивідуальному навантаженні викладачів;
- створення відповідної наукової інфраструктури;
- сприяння впровадженню результатів наукових досліджень в освітній процес;
- активізація науково-дослідницької роботи студентів і молодих учених;
- посилення співпраці з галузевими академіями та вчн культурологічно-мистецького профілю щодо спільних наукових досліджень через укладання угод;
- запровадження рейтингової системи оцінювання результативності науково-дослідницької діяльності як ХДАК загалом, її структурних підрозділів, так і окремих викладачів.

У ХДАК створено відповідну наукову інфраструктуру, основними складовими якої є:

- аспірантура, докторантура;
- дві спеціалізовані вчені ради з правом захисту докторських (кандидатських) дисертацій з культурології й соціальних комунікацій;
- два фахові збірники наукових праць: «Культура України» та «Вісник Харківської державної академії культури»;
- проведення щорічних міжнародних і всеукраїнських конференцій, серед яких: «Культурологія і соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку», «Культура та інформаційне суспільство XXI століття», «Пам'яткоохоронні традиції Слобожанщини» та ін.;
- функціонування багатьох авторитетних наукових шкіл культурологічно-мистецького спрямування;
- інформаційна підтримка наукових досліджень бібліотекою, електронною читальною залом, комп'ютерним центром тощо.

Наукова інфраструктура ХДАК створює належні умови для ефективного функціонування системи наукових досліджень, успішного розроблення її вченими та молодими науковцями довгострокових фундаментальних і прикладних досліджень, що відбивають пріоритетні напрями науково-дослідницької діяльності, забезпечують розвиток наукового потенціалу академії. Нині в ХДАК успішно студіюються дві фундаментальні державні НДР: «Вітчизняна та світова культура: історико-теоретичні аспекти» та «Документально-комунікаційні структури суспільства: інноваційні стратегії розвитку», зареєстровані в УкрІНТЕІ.

Одним із важливих показників результативності наукових досліджень є кількість захищених докторських і кандидатських дисертацій викладачами ХДАК, підготовлених монографій, підручників та навчальних посібників. Зокрема за останні 5 років викладачами академії захищено 16 докторських і 28 кандидатських дисертацій. Нині викладачі ХДАК опрацьовують 15 докторських і 23 кандидатських дисертації. За

цей період співробітники академії підготували й опублікували 46 монографій, 87 підручників і навчальних посібників, понад 200 програм курсів і навчально-методичних матеріалів.

Водночас важливою умовою результативності науково-дослідної роботи є участь викладачів у рейтингових конференціях, публікація статей у журналах і наукових збірниках із високим імпаکت-фактором. Щорічно викладачі ХДАК публікують понад 1 тис. наукових статей і тез доповідей, одна третина з яких друкується на терені наукових і освітніх установ Європи та США культурологічно-мистецького профілю.

Одним із показників високого рівня науково-дослідницької діяльності є активна участь ХДАК у створенні єдиного культурологічно-мистецького науково-освітнього простору як в Україні, так і за її межами. ХДАК співпрацює з багатьма українськими та зарубіжними вчнз з окремих напрямів культурології й мистецтвознавства, що свідчить про високу конкурентоспроможність наукової продукції закладу. Яскравий приклад співробітництва — творча співпраця ХДАК з Національною академією мистецтв України (НАМУ). Це розроблення, спільно з Інститутом культурології НАМУ, фундаментальної НДР «Українська культура: історико-культурологічні виміри». ХДАК разом з НАМУ успішно реалізують інші наукові проекти — численні наукові конференції, симпозіуми, круглі столи, майстер-класи. Серед найпопулярніших — міжнародний симпозіум з питань культурно-мистецької освіти, міжнародні та всеукраїнські наукові конференції «Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку», «Культура та інформаційне суспільство XXI століття», «Герменевтика в науках про дух» тощо. Між цими інституціями здійснюється взаємний обмін науковою інформацією, координація тематики дисертаційних досліджень тощо.

Останнім часом для дослідження структури, динаміки, закономірностей, результативності наукової діяльності, моніторингу, експертного оцінювання та прогнозування дослідницької роботи в ХДАК використовується інструментарій наукометрії та бібліометрії, що базується на такому показникові, як індекс наукового цитування. Це загальноприйнятий індикатор «значущості» праць ученого, що є числом посилань на його публікації, обчислюється індексом Хірша. Цей показник можна також використовувати для оцінювання публікаційної активності та наукової результативності вчнз загалом, його структурних підрозділів, окремих учених, збірників наукових праць тощо. На базі сервісу Scholar Google (Google Академія) представлено профілі ХДАК, збірників її наукових праць «Вісник Харківської державної академії культури», «Культура України», провідних учених академії. Використано також можливості інформаційно-аналітичної системи «Бібліометрика української науки», базованої в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського, призначеної для надання суспільству цілісного уявлення про вітчизняне наукове середовище. Аналіз профілю ХДАК, створеного у 2012 р., засвідчив, що кількість цитувань праць її викладачів і співробітників

становить 5587 одиниць, індекс Хірша — 26. Це високий показник. Наприклад, індекс Хірша Національної музичної академії імені П. І. Чайковського — 14. Серед 15 профільних наукових журналів і збірників України «Вісник Харківської державної академії культури» має 874 посилення, індекс Хірша становить 8, що дозволяє йому в українському рейтингу посісти сьоме місце. У культурологічно-мистецькій сфері — відносно невелике наукове співтовариство, що не дозволяє очікувати високих індексів цитування Хірша. Загалом цей показник у докторів наук культурологічно-мистецької сфери — від 3 до 8, а для доцентів нормальним є індекс 2. Викладачі — корифеї культурологічно-мистецького спрямування ХДАК — мають індекс Хірша від 10 і вище.

Ефективне функціонування системи наукових досліджень у ХДАК значною мірою визначається її науково-педагогічним складом. Тут працюють понад 50 докторів, професорів, 125 кандидатів наук, доцентів, 40 народних, заслужених артистів, заслужених діячів мистецтв, заслужених працівників культури України. Кількість професорів та викладачів з науковим ступенем і вченим званням у ХДАК нині становить понад 70 %, що значно перевищує середній показник вназ України загалом (50 %) та вназ культурологічно-мистецького профілю зокрема.

Таким чином, ХДАК приділяє значну увагу розвитку науково-дослідницької діяльності, підвищенню її якості та результативності, поширенню наукової культури, новаторству, престижу наукової праці, пошуку й відбору талановитої молоді, підвищенню кваліфікації науково-педагогічних кадрів через аспірантуру, докторантуру, підготовку та захист докторських (кандидатських) дисертацій тощо.

В. М. Шейко
д-р іст. наук, проф., ректор ХДАК,
член-кореспондент Національної
академії мистецтв України,
засл. діяч мистецтв України,
дійсний член Міжнародної
академії інформатизації при ООН